

LIKOV I ZAVIČAJA: SULEJMAN DEVEDŽIĆ – ZA NJEGA NIKAD NIJE BILO „NE MOŽE“, NEGO „KAKO MOŽE“

Doc. dr. Omer Hamzić

SULEJMAN DEVEDŽIĆ JE ROĐEN 12. 07. 1923. godine u Lukavici kod Gračanice, potiče iz ugledne ulemanske porodice, koja je iznjedrila više istaknutih imama, učitelja, inženjera i intelektualaca–koji su na mnogim poljima postigli, a i danas postižu izvanredne uspjehe.

Njegov otac Mehmed hafiz ef. Devedžić, u periodu između dva svjetska rata, bio je istaknuto ime među tadašnjom gračaničkom ulemom, bio je član Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Gračanici, zatim predsjednik više ulemanskih društava i udruženja, član društva El Hidaje, ugledan vjeroučitelj. Za njega se govorilo da Kur an zna napamet na dva jezika – arapskom i bosanskom. Bio je jedan od rijetkih naših hodža koji su prepoznavali značaj svjetovnog obrazovanja za budućnost bošnjačkog naroda. Stoga nije čudo što se stavio na stranu onih koji su se odmah nakon Prvog svjetskog rata zalagali za otvaranje osnovne škole u Lukavici, govoreći i sa mimbera i sa hudbe o potrebi školovanja bošnjačke djece i iskorjenjivanju nepismenosti i zaostalosti naroda. Kao čovjek širokih vidika, čitav svoj život bio je u službi naroda i narodnog prosvjećivanja

Služeći vlastitim primjerom–sve svoje sinove dao je na školovanje, svi će kasnije ostvariti zavidne društvene i

radne karijere. Sulejman je pripadao prvoj generaciji đaka osnovne škole u Lukavici – koja je otvorena daleke 1933. godine upravo zahvaljujući i Mehmed ef., od kojeg je naslijedio mudrost, znanje i veliko životno iskustvo. Sulejman se, odmah poslije Drugog svjetskog rata i demobilizacije, baš po očevoj želji, upisao i uspješno završio učiteljsku školu. Po zalaganju u nastavi, stečenom znanju koje je sa lakoćom prenosio na svoje učenike, ali i mlađe kolege, bio je zapažen u toj generaciji prvih naših poslijeratnih učitelja koji su bukvalno na svojim plećima ponijeli i iznijeli pobjedu nad nepismenošću i zaostalošću u prvim godinama Socijalističke Jugoslavije. Veliki doprinos dao je konsolidaciji prve Gimnazije, kasnije prve Sedmoljetke u Gračanici i kao nastavnik i kao direktor te škole, u kojoj je radio negdje do 1955. godine.

Nakon toga, jedno vrijeme radio je u Planskoj komisiji Sreza, odnosno općine. Isticao se u radu Opštinskog savjeta za privredu, te u radu drugih opštinskih organa, posebno u statusu odbornika i kasnije aktiviste Socijalističkog saveza.

Iako je naporno radio, u međuvremenu je uspio završiti Visoku privrednu školu u Sarajevu, te ostatak i najbolji dio svog životnog puta provesti na odgovornim rukovodilačkim dužnostima nekoliko većih preduzeća, nosilaca privrednog razvoja tadašnje opštine Gračanica.

Između ostalog, na čelu Drvne industrije “Jadrina” (osnovana polovinom 1964.) bio je od 1965. do 1976. godine. Došavši u to preduzeće, od početka se zalagao za ravnomjeran razvoja oba njegova proizvodna pogona: za rekonstrukciju i modernizaciju Pilane u Bosanskom Petrovom Selu i modernizaciju Stolarsko-

tapetarskog pogona u Gračanici. Instaliranjem i uvođenjem brenti, u tom periodu modernizovao je preradu drveta u pilani, a pogon finala preselio na sadašnju lokaciju “Jadrine”, na kojoj su izgrađeni objekti za stolariju, tapetariju, skladišta, kotlovnica, trafo-stanica i sušara. Svojom nevjerovatnom upornošću, tokom svog mandata uspio je “Jadrinu” proizvodno, programski i tehnički profilirati u jednu od najvećih i najvažnijih fabrika u velikoj porodici nekadašnjeg BiH giganta drvne industrije “Šipada”. U koautorstvu sa jednim od svojih prvih saradnika, inženjerom Hasanom Berberovićem, o tome je napisao zanimljivu monografiju pod naslovom “*Jadrina*” Gračanica – 35 godina postojanja i rada, koja je izašla iz štampe 2000. godine.

Nakon “Jadrine”, 1976. godine, postavljen je, naravno opet po zadatku, za direktora Radne organizacije “Trgoproduct” koja je objedinjavala osim poljoprivrede, skoro pola gračaničke trgovine i industrije. Okupio je oko sebe sjajnu ekipu menadžera i stručnjaka i “Trgoproduct” doveo u sami

vrh tadašnjeg BiH sistema UPI, koji je objedinjavao agrar, preradu i trgovinu. Bio je jedan od glavnih kreatora velikog investicionog projekta peradarstva, kao potpuno nove poljoprivredne grane na području općine Gračanica (od 1980. do 1985.). Imao je sasvim jasnu viziju razvoja tog resursa, čiju budućnost nije vidio bez vlastite proizvodnje stočne hrane, prije svega soje i kukuruza. Zato je uporedo sa izgradnjom uzgojnih farmi i uvozom matičnih peradarskih jata, zagovarao zasijavanje kukuruza i soje na što većim površinama. Propagirao je tu ideju na brojnim sastancima sa seljacima, vlasnicima ratarskih parcela širom općine, govorio o soji kao velikoj šansi u koju je istinski vjerovao itd. S razlogom se hvalio da je bolji poznavalac svojstava soje od mnogih poljoprivrednih stručnjaka, ali je ipak na jednom skupu u rodnoj Lukavici bio zatečen pitanjem: “Jedu li srne soju”. Kao iskusni učo, naravno, nije se dao zbuniti – obećao je i dao odgovor na sljedećem sastanku. Bila je to anegdota koja se dugo prepričavala u tadašnjim “rukovodilačkim krugovima” Gračanice. Sticajem okolnosti (koje ne ulaze u ovu priču) nakon ove kampanje i njegovog odlaska iz “Trgoprodukta”, soja je kao velika šansa za područje Gračanice brzo zaboravljena – čak i prije spomenute anegdote.

Isto kao i u “Jadrini”, Sulejman je dao veliki doprinos profiliranju i razvoju trgovinskog preduzeća “Bosna”, nastojeći da njegovo poslovanje uzdigne na standarde moderne i savremene trgovine. U to vrijeme “Bosna” je bila pravi lokalni trgovački gigant sa više od 100 prodavnica i 500 zaposlenih, ne samo u Gračanici već i na nekoliko susjednih opština.

Kao nosilac razvoja trgovine na općini, u kriznom periodu hroničnih nestašica prehrambenih i roba široke potrošnje u zemlji (1980.- 1983.), “Bosna” je morala preuzeti funkciju obaveznog racioniranog i ravnomjernog snabdijevanja stanovništva širom opštine. Pravili su se spiskovi potrošača po mahalama i ulicama koji su mogli kupovati namirnice samo u strogo određenim prodavnicama. Kao i svako administriranje u krizama i nestašicama i ovaj sistem snabdijevanja nosio je sa sobom razne probleme, nezadovoljstva, nepravilnosti... U najvećem jeku tih nestašica, na jednom političkom skupu u Stjepan Polju, pred visokim partijskim funkcionerom iz Sarajeva Franjom Herljevićem, jedan se građanin požalio kako je izložen zakidanju zato što dvije “Bosnine” prodavnice u tom selu različito tretiraju potrošače koji su im “dodijeljeni na spisak”. Budući da mu je Herljević zbog toga kao direktoru, na licu mjesta, pred prepunom salom, dobro “natrljali nos”, Suljo se odmah dao u potragu da utvrdi je li to istina, lično je prikupio dokaze i ustanovio da, što se tiče “Bosne”, nikakvih nepravilnosti u snabdijevanju građana u tom selu nije bilo. Da bi skinuo “hljagu i sa sebe i sa firme”, svojom upornošću naprosto je natjerao tadašnjeg predsjednika Općinskog komiteta Damjana Blagojevića da sam ode u Sarajevo i “kaže drugu Franji da onaj Stjepan Poljac nije govorio istinu”, što je Damjan, naravno i učinio. Iako je i ovaj slučaj brzo završio u “katalogu čaršijskih anegdota”, on jasno pokazuje s kakvom je odgovornošću Suljo prilazio svom poslu. Ništa nije prepuštao slučaju – i sitnice, za njega su bile “krupnice”. To najbolje znaju njegovi mlađi saradnici.

Uz mukotrpan i težak profesionalni rad u gračaničkoj privredi, kao i mnogi iz njegove generacije, Suljo nikada nije zanemarivao niti ostavljao po strani tzv. društveni rad i društveni angažman. Upamćen je kao jedan od najuspješnijih predsjednika Mjesne zajednice Gračanica (koji su tada neformalno bili gradonačelnici), kao istaknuti aktivista Socijalističkog saveza, odbornik i delegat u Skupštine opštine Gračanica itd. Svojim radom i nevjerovatnom upornošću obilježio je najbolje periode u postojanju tih organizacija.

Poslije ovog zadnjeg rata istakao se na čelu Opštinskog odbora Saveza udruženja boraca NOR-a i Udruženja antifašista. Bio je više godina u rukovodstvu i na čelu tih organizacija, a pomagao je i pratio njihov rad sve dok je hodao po zemlji. Za njegovo ime vezuje se i podizanje spomen biste Josipu Brozu Titu u centralnom spomen parku u Gračanici, koja je otkrivena 28. 11. 2008. godine.

Nije lahko u kratkim crtama, prezentirati tako bogatu radnu biografiju jednog velikog radoholičara kao što je bio Sulejman Devedžić. Još je teže dočarati svu energiju, ozbiljnost i entuzijazam sa kojim je prilazio svakom poslu.

Govoreći na komemorativnoj sjednici, održanoj 21. 06. 2012. godine povodom njegove smrti (preselio 20. 06. 2012.), Ibrahim Nurkić (koji ga je naslijedio na dužnosti predsjednika Opštinskog odbora Saveza udruženja boraca NOR-a) o tome je, između ostalog, rekao sljedeće: *Ja sam jedan od mnogobrojnih Suljinih prijatelja i saradnika, jedan od mnoštva ljudi sa kojima je Suljo, posljednjih nekoliko godina*

radio i saradivao, jedan sam od onih koji je imao čast i sreću da sa njim saraduje i radi u poznijem dijelu njegovog života. Bila je to sjajna saradnja–u jednom društveno korisnom i humanom radu, saradnja, ali i svojevrsna borba na strani–kojoj je naš Suljo pripadao od kada zna za sebe – na strani progresu, napretka, antifašizma...

Radio je to sa nama mlađim, sa zapanjujućom količinom snage i energije, poticao nas na rad, bio veliki detaljista–posao je preuzimao i razvijao do perfekcije. Ništa nije prepuštao slučaju. To je tražio i od nas, svojih saradnika. Iako je to bio volonterski rad, on to nikada nije priznavao–pristupao je svemu profesionalno i davao sebe–samo da bi se postigli zacrtani društveni ciljevi. Manji ili veći. Prema njima se jednako odnosio. Za njega nije postojala riječ “Ne može”, nego “Kako može”.

Radeći sa njim na tim poslovima, vodeći organizaciju SABNORA, gradeći i sanirajući partizanska spomen-obilježja, obilazeći boračke porodice, uvijek sam se pitao–kada toliko predano radi u tim svojim poznim godinama, kako li je i koliko je tek radio u naponu svoje životne i radne dobi.

To najbolje znaju oni koji su imali sreću da sa njim rade i od njega uče.”

Odlaskom Sulejmana Devedžića, Gračanica je ostala bez jednog od posljednjih velikih privrednika iz socijalističkog perioda, bez jednog od posljednjih partizana s našeg područja, velikog učitelja iz najtežih vremena ove zemlje, a Osnovna škola u Lukavici bez posljednjeg učenika svoje slavne prve generacije – a porodica, koju je uvijek stavljao iznad svega–bez brižnog i dobrog oca i djeda.